

Міністерство освіти і науки України
Харківська державна академія дизайну і мистецтв

ВІСНИК

ХАРКІВСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АКАДЕМІЇ
ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

№ 14

2009

■ МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО
■ архітектура

Міністерство освіти і науки України

Харківська державна академія
дизайну і мистецтв

№ 14

ВІСНИК

Харківської державної
академії дизайну і мистецтв

ХАРКІВ 2009

Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв:
Зб. наук. пр. / За ред. Даниленка В.Я. – Харків: ХДАДМ, 2009. – № 14. – 172 с.
(укр., рос., англ. мов.)

У віснику подано матеріали за результатами наукових досліджень проблем технічної естетики, дизайну, архітектури, образотворчого мистецтва, а також застосування новітніх технологій у мистецтвознавстві.

Збірник розрахований на пошукувачів вчених ступенів і звань, викладачів, науковців.

Видається за рішенням Вченої ради Харківської державної академії дизайну і мистецтв
(протокол № 7 від 28.03.2007 р.).

Збірник є фаховим виданням з мистецтвознавства та архітектури (бюл. ВАК України, 2002. - №9. - С. 9).

Видання зареєстровано ISSN International Centre (Paris, FRANCE): ISSN 1993-6400 (Print),
ISSN 1993-6419 (Online).

Збірник реферується та відображується у базах даних:

«Джерело» (Україна) [<http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/urzh/index.html>]

Загальнодержавна реферативна база даних «Україніка наукова»
[<http://www.nbuv.gov.ua/db/ref.html>].

Головний редактор: Даниленко В.Я., член-кореспондент Академії мистецтв України,
доктор мистецтвознавства, професор;

Заступник головного редактора: Єрмаков С.С., доктор педагогічних наук, професор

Редакційна колегія:

1. Боднар О.Я.	доктор мистецтвознавства, професор;
2. Гребенюк Н.Є.	доктор мистецтвознавства, професор;
3. Зборовець І.В.	доктор мистецтвознавства, професор;
4. Кравець В.Й.	доктор архітектури, професор;
5. Крижановська Н.Я.	доктор архітектури, професор;
6. Мироненко В.П.	доктор архітектури, професор;
7. Проскуряков В.І.	доктор архітектури, професор;
8. Селівачов М.Р.	доктор мистецтвознавства, професор;
9. Тарасенко О.А.	доктор мистецтвознавства, професор;
10. Чебикін А.В.	Президент Академії мистецтв України, професор;
11. Шило О.В.	доктор мистецтвознавства, професор;
12. Шубович С.О.	доктор архітектури, професор.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АРХІТЕКТУРИ І МІСТОБУДУВАННЯ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Авдєєва М. С., канд. архітектури, доцент,
Никоненко Т. М., канд. історичних наук, доцент
Національний авіаційний університет

Анотація. Представлені основні проблеми, що постають перед архітекторами в Україні за останні роки після періоду індустріалізації будівництва у містобудуванні, будівництві житлових та громадських споруд. Матеріали сприяють засвоєнню студентами лекційної інформації щодо питань сучасного розвитку архітектури.

Ключові слова: архітектура, містобудування в Україні.

Аннотация. Авдеева М. С., Никоненко Т. Н. Проблемы развития архитектуры и градостроительства в Украине на современном этапе. Представлены основные проблемы, которые встают перед архитекторами в Украине в последние годы после индустриализации строительства в градостроительстве, строительстве жилых и общественных зданий. Материалы способствуют усвоению студентами лекционной информации по вопросам современного развития архитектуры.

Ключевые слова: архитектура, градостроительство в Украине.

Annotation. Avdieieva M., Nikonenko T. Problems of the Development of Architecture and Town-Planning in Ukraine on the Modern Stage. Main problems, which arise before Ukrainian architects during last years after the period of industrialization in town-planning, construction of dwellings and public structures are submitted. These materials help the students to master the lectures' information as for the problems of the modern architecture development.

Key words: architecture, town-planning in Ukraine.

Постановка проблеми. Здобуття незалежності та перехід на нові соціально-політичні та економічні засади розвитку суспільства відкрили широкі перспективи для становлення України як провідної держави, формування її престижу, що в значній мірі залежить від архітекторів.

У середині – кінці 90-х у пострадянських державах почався сучасний етап архітектури.

Розвиток сучасної архітектури це перш за все впровадження нових матеріалів (сталь, залізобетон, скло), нових конструкцій (залізобетонний та металевий каркас) та зовсім інших типів споруд (офіси, банки, виставкові зали, аеропорти, багатоповерхові житлові будинки, заводи і фабрики). Зміни в транспортних засобах, системах зв'язку, промисловості і торгівлі поставили перед архітекторами задачі, які не можливо вирішувати, використовуючи старі архітектурні форми та типи споруд.

У сучасний період виникли проблеми, які суттєво впливають на стан та розвиток вітчизняної архітектури: недосконалість законодавчо-нормативної бази, майже повне знищення науково-творчої діяльності, насадження чужорідної масової культури та стилістики.

Результати дослідження. Слід нагадати, що єдиного домінуючого стилю забудови на сучасному етапі немає. У цілому, нове будівництво еkleктичне,

поєднує в собі декілька течій. У лексиконі архітекторів з'явилися такі слова, як хай-тек, модерн, постмодерн. Наприклад, в творчості київської генерації українських архітекторів все частіше зустрічаються прояви постмодерну та хай-теку як віддзеркалення глобалізації процесу розвитку світової архітектури.

В архітектурний процес включилися нові фактори – приватний капітал та незалежний від держави змовник із своїми інтересами та смаками, які не співпадають з державними.

З переходом на ринкові відносини різко активізується ділова діяльність в містах, посилюється прагнення до представництва, престижу, що веде до потреби пристосування міського середовища до бізнесових вимог і функцій. Ці тенденції перш за все проявляються в найбільш економічно і соціально привабливих частинах міст – їх центрах. Задоволення потреб у комфортабельних площах, наближених до центрів міст, почалося здійснюватись шляхом підвищення поверховості існуючих будинків додатковими поверхами, знесенням і заміною малоповерхових будинків багатоповерховими з ущільненням існуючої забудови, формуванням нових бізнесових споруд на територіях, які передбачалися для рекреаційних або побутових потреб.

Процес відбувається стихійно з позицій отримання максимальних прибутків без урахування негативних наслідків, які швидко проявились у:

- втраті неповторного гармонійно сформованого силуету міст й особливостей міського середовища, що пов'язано з незворотною втратою історико-архітектурної спадщини;
- зміні функціонально-типологічної і соціальної структури життєвого середовища центрів міст;
- ускладненні автотранспортного забезпечення центру міста та улаштуванні місць його паркування;
- перевантаженні мереж комунікацій, що ускладнює вирішення інженерного забезпечення існуючої забудови і новобудов теплом, електроенергією;
- зміні порядку землевідведення, що надало можливість замовнику впливати на хід розробки й реалізації проекту, уникати від участі у фінансуванні розвитку соціально-культурного обслуговування населення, наполягаючи на максимальному використанні під забудову прилеглої до новобудов території, а також, саме головне, підвищення поверховості будинків.

Згодом ці проблеми почали проявлятися при реконструкції житлового середовища у прилеглих до центрів районах, що привело до стихійного некерованого формування об'ємно-просторової структури міст.

Таким чином основною проблемою сьогоденного розвитку архітектури є відсутність ясних перспектив розвитку міст в цілому. Зараз – це переважно «крапкова» забудова, безсистемна офісна забудова в результаті чого відбувається: змішування історичної, житлової і офісної забудови, що суттєво погіршує естетику міста, умови проживання та ведення бізнесу; приводить до відсутності гармонійної інфраструктури.

Але потреба у забезпеченні бізнесових вимог і функцій, також житлом приводить до необхідності багатоповерхового будівництва, яке в свою чергу надає можливість:

- більш ефективного вирішення функціонально-планувальних задач в умовах існуючого дефіциту і зростанні вартості землі в найбільш привабливих районах міста;

- практичного впровадження і демонстрації престижних амбіцій ділових структур суспільства;

- отримання гарантованих доходів від оренди комфортабельних приміщень (офісів, торгівлі, житла), розташованих у престижних районах міст.

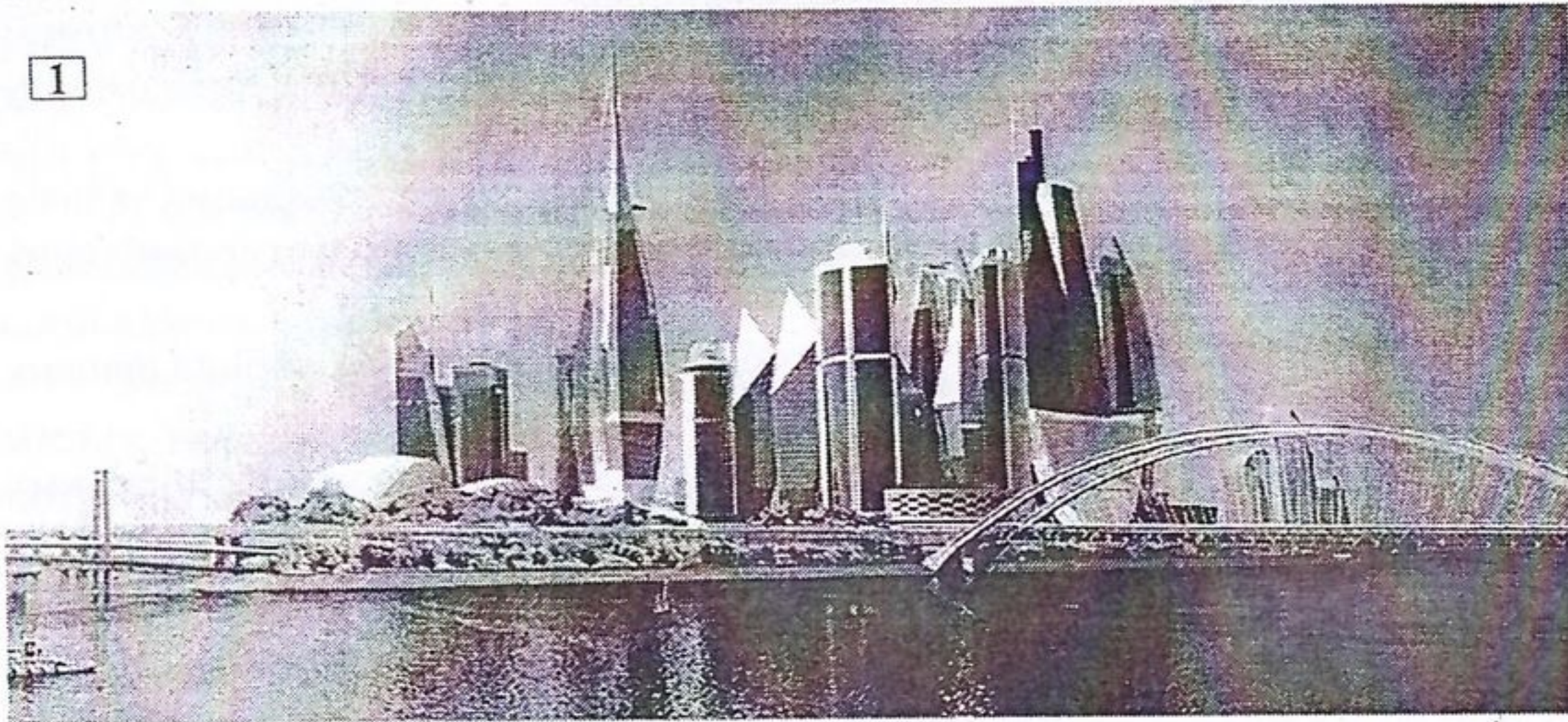
Мова сучасної архітектури громадських споруд стає більш глобальною, плюралістичною за творчим спрямуванням, але водночас значущу роль відіграють нові творчі пошуки прогресивних напрямів, принципів та прийомів вирішення форми та змісту. Ще однією типовою особливістю ХХІ століття стали до недавнього часу чужі нашому погляду торговельні та мультифункціональні комплекси, різноманітні за загальним стилем і принципами будівництва. Завдання сучасної української архітектури – різноманітність у проявах сучасної естетики, пошук авторської архітектурної своєрідності з урахування існуючого історико-культурного середовища.

Архітектура стає високотехнологічною, широко використовуються високоміцні ефективні матеріали, які дозволяють створити форми, в яких поєднуються індивідуальність архітектора з індивідуальністю виробництва. Можна зазначити, що скляна архітектура переживала свій романтичний період. Фаворитом стає світло та емоційний вплив матеріалу і форми споруди.

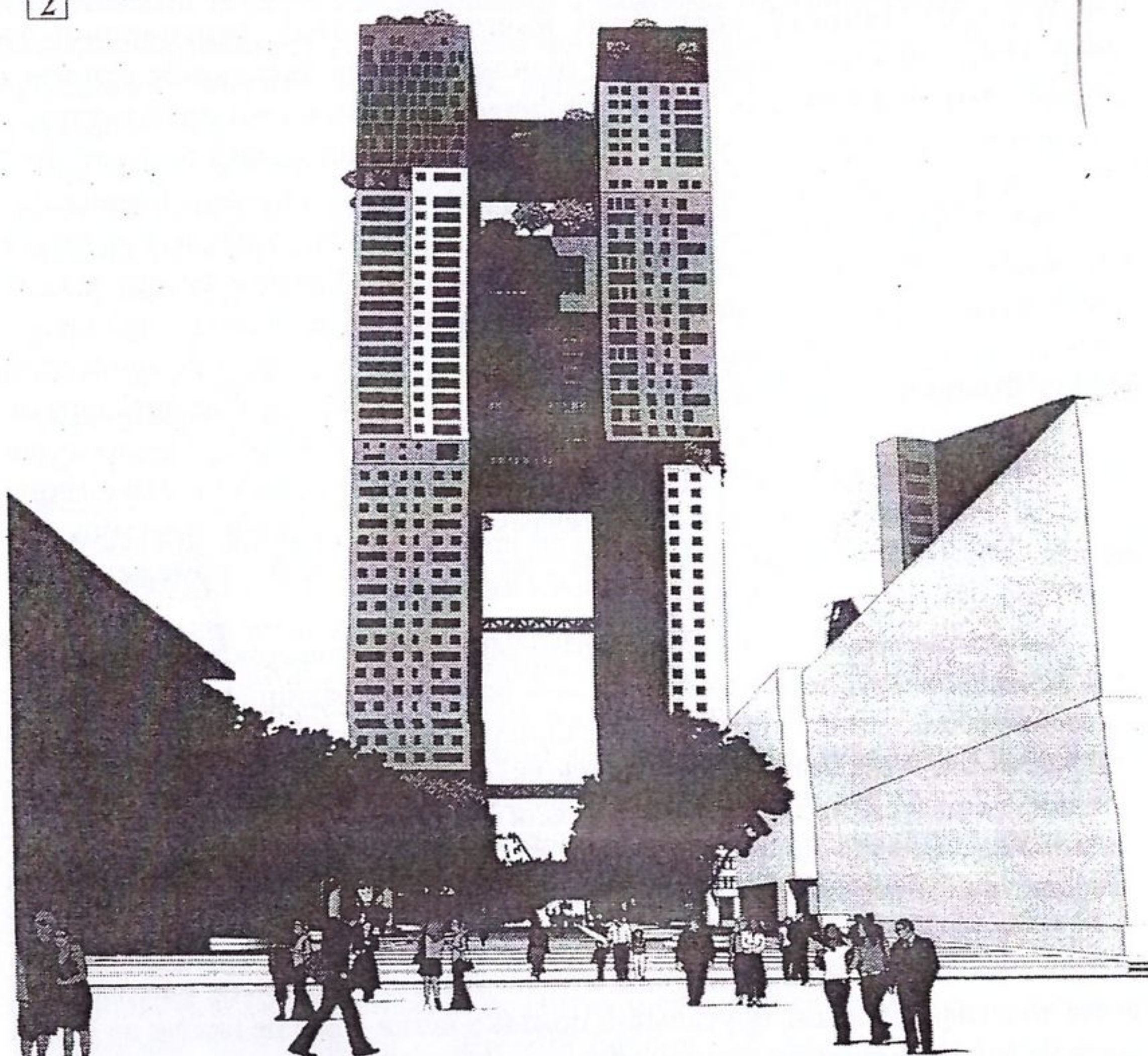
Паралельно йде технологічний пошук. Великі корпорації за допомогою архітектури високих технологій створюють «інтелектуальні» та «екологічні» будинки, тим самим, роблячи собі рекламу та демонструючи свою міць. Іде пошук, у результаті якого можливим стає будівництво без обмежень – це супервисотні хмарочоси ХХІ ст.

В будовах нового стильового спрямування вдало використовуються нові конструктивні та художньо-пластичні можливості як традиційних будівельних матеріалів, так і нових – легкі металопластикові конструкції, вишукані оздоблювальні матеріали (готель «Хрещатик», арх. Л. Філенко; діловий комплекс «Зовнішесервіс», арх. О. Донець, банк «Україна», арх. С. Бабушкін та ін.; офісний центр «Київ-Донбас», арх. В. Жежерін та ін.; готельно-офісний центр «Східний горизонт», арх. О. Комаровський, комплекс «Ексімбанк», арх. І. Шпара та ін.) і багато інших новітніх будов. Одною з найбільш ефектних архітектурних споруд є банк на Госпітальній вулиці в Києві. Динамічний фасад, маса гострих кутів додекафонія вікон, бруталний цоколь з цегли – все це вказує на явний модернізм з елементами конструктивізму, що в Києві є великою рідкістю. Реконструкція та оновлення майдану Незалежності в м. Києві також стала значною подією, бо за думкою авторів проекту, затвердила архітектурно-художніми символами новий імідж суверенної України.

1

2

*Рис. 1 Сучасна архітектура України:
1 - Проект інтегрованого комплексу на Рибальському острові;
2 - Дніпропетровська брама*

З кінця 1980-х років відновилося будівництво релігійних споруд. Нові православні церкви та собори будують переважно у візантійському стилі, рідко у класичному, готичному або псевдоросійському стилях. Унікальним є будівництво у стилі українського бароко (собор Архієпископа Харківського Олександра, збудований у 2004 р.).

Знаковою подією є будівництво нових спортивних арен на Україні. Це стадіон у Сумах, п'ятидесятитисячна «Донбас Арена» (перший стадіон у Східній Європі, що спроектований і побудований у відповідності зі стандартами УЕФА категорії «Еліт», формою нагадує «літаючу тарілку»).

Змінилися технології будівництва. В останнє десятиріччя з'явилися досить якісні будівельні матеріали. Тому забудовники роблять акцент на використанні металевих каркасів, монолітному будівництві (переважно будинків-комплексів), є споруди з неповним каркасом. Використовуються навісні фасадні системи, системи вентильованих фасадів, монолітний каркас і стінне (захисне) заповнення, вітражні конструкції. У сучасній архітектурі часто зустрічаються витягнуті об'єми з напівкруглими виступами, металевими колонами, дзеркальним горизонтальним застосуванням. Такими є будівля Укресімбанку в Києві на вулиці Горького, Голден Телекому біля Майдану Незалежності. Зрозуміло, що будівельні компанії більше схильються до декорування фасадів, ніж до функціональних і планувальних змін.

Наприклад, у Києві, Харкові і Дніпропетровську житлові будинки нерідко створюють, узявши за основу принципи роботи з простором, функцією і формою 20-х років. Ці образи застаріли на етапі проектування, проте соціальна готовність до такої архітектури залишається. За останніх 100 років внутрішній простір будинку зазнав лише двох «еволюційних» змін – це поява ліфтів і можливість вільного планування. Але треба зазначити, що будівлі стають вищими, яскравішими, різноманітнішими за формою та обробкою. Почався період індивідуалізації архітектури.

Висновки. Архітектура України на сучасному етапі є мистецтвом, яке динамічно розвивається, із своїми традиціями, відмінностями і символікою. Зараз перед архітекторами стоїть дуже багато задач, які необхідно вирішувати у найближчий час, – це розроблення нової містобудівної документації для міст України на зміну старої, реконструкція і забудова історичних центрів, пошук національного стилю в архітектурі, реконструкція житлових масивів, збудованих на основі перших масових серій, реконструкція будівель «хрущовок». Ці найважливіші проблеми можливо виконувати у тісному контакті з міською владою на основі розроблених містобудівних правил.

Література:

1. Ежов В. И., Ежов С. В., Ежов Д. В. Архитектура общественных зданий и комплексов / Под об. ред. д-ра архит., проф. Ежова. – К.: ВИСТАВКА, 2006. – 380 с.
2. Історія української архітектури / Ю. С. Асєєв, В. В. Вечерський, О. М. Годованюк та ін.; за ред. В. І. Тимофійєнка. – К.: Техніка, 2003 – 472 с.
3. Рєпін Ю. Г. Унікальное и ординарное в архитектуре. – К.: Феникс, 2007. – 176 с.

Надійшла до редакції 15.09.2009

ЗМІСТ

Авдєєва М. С., Никоненко Т. М. Проблеми розвитку архітектури і містобудування в Україні на сучасному етапі	3
Вітченко Д. М. Символічне означення нерухомих пам'яток археології як фактор їх збереження (на прикладі городищ)	8
Вергунов С. В. Класификация средств 3D-моделирования промышленного дизайнера	18
Войтович Д. І. Особливості колористичних впроваджень в сучасній народній житловій архітектурі на прикладі західних областей України	23
Зимогляд Н. Ю. Проблемы фортепианного исполнительства в научно-исследовательской и научно-педагогической работе педагогов-пианистов Украины 30-х годов XX века	29
Калашникова Е. А. Особенности изобразительного аспекта визуально – пластического языка плаката конца XIX – начала XX века	36
Кліценко С.В. Майбутнє культури України в поглядах сепаратистів: дискусія навколо питання про можливість незалежності Галичини	44
Мироненко В.О. Особливості пластичних рішень фотографії Міли Тешаєвої та Анни Войтенко	51
Оленина Е. Ю. Культурный капитал и символический обмен как основа экономики искусства	56
Павельчук И. А. Новации в науке и философии рубежа 19-20 веков как теоретическая база абстрактного мировоззрения в культуре	64
Романенкова Ю.В. Основні тенденції маньєристичного живопису Ламберта Ломбарда та Франса Флоріса	85
Сбитнева Н.Ф. Понятие стиля в графическом дизайне	92
Селищева І. І. Колористика раціоналістичної гілки архітектури модерну в Україні	97
Слюсаренко Т.О. Ансамблеве бандурне виконавство України другої половини ХХ – поч. ХХІ століття: особливості буття та розмаїття форм	105
Смоленская С. А., Бижко Е. В. «Эконебоскрёбы» Кен Янга	119
Соколова Б. Ю. Еволюційний смисл поняття “герой”	125
Тарас В.Я. Вплив конфесійної належності монастиря на функціональну і планувально-композиційну організацію саду на прикладі Галичини	131
Ткачівський І. Д. Становлення творчої особистості Івана Севери в період навчання у вищих мистецьких закладах Східної та Західної Європи	139
Франків Р. Б., Бесараб І. В. Трансформація естетичних аспектів стилю хай-тек в постіндустріальному дизайні	146
Храмова-Баранова О.Л., Рудакова Т.О., Барон В.Г. Загальна концепція науки і мистецтва в творчості Леонардо да Вінчі	151
Чечельницький С. Г. Информативность архитектурной среды в контексте культуры	156
Юрченко І. А. Методологічні основи втілення орнаментальних етномистецьких традицій у сучасній дизайн-практиці	163